

บทที่ 5

เศรษฐศาสตร์ ช่วงชั้นที่ 3

เศรษฐศาสตร์ เป็นองค์ความรู้สาระที่ 3 ของกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้กำหนดความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา และสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่มุ่งให้มีความเข้าใจว่ามนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมเพื่อตอบสนองความต้องการและความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่อย่างไร ทั้งนี้เพราะมนุษย์มีความต้องการและความจำเป็นที่ไม่จำกัดในขณะที่ต้องดำรงชีวิตอยู่ในสังคมท่ามกลางทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด

5.1 แนวคิดสำคัญ

การเรียนรู้เศรษฐศาสตร์เกี่ยวข้องกับการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมทางด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจการดำรงชีวิตและการศึกษาวิธีการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดเพื่อบำบัดหรือตอบสนองความต้องการให้เกิดประโยชน์และให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดทั้งในปัจจุบันและอนาคต

การเรียนรู้เศรษฐศาสตร์มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาวัฒนธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีแนวคิดสำคัญดังนี้

1. การศึกษาหลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐศาสตร์และภูมิศาสตร์หน่วยเศรษฐกิจการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิต การบริหาร การบริโภค การแลกเปลี่ยน และการกระจายโดยคำนึงถึงประโยชน์ ปัญหาทางเศรษฐกิจและประโยชน์ที่บุคคลและสังคมจะได้รับอย่างมีคุณธรรม
2. การศึกษาวิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจถึงข้อดี ข้อเสีย การกำหนดค่าจ้างและราคาในระบบเศรษฐกิจแบบต่าง ๆ กระบวนการวิเคราะห์เศรษฐกิจความสัมพันธ์ของอุปสงค์และอุปทานที่มีกลไกราคา ความร่วมมือทางเศรษฐกิจการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาด้วยหลักการเศรษฐกิจ

3. การศึกษาในเรื่องแนวคิดด้านการเงิน สถาบันการเงิน การคลังสาธารณะ งบประมาณแผ่นดินและหนี้สาธารณะทั้งในหน่วยเศรษฐกิจและหน่วยรัฐบาลการจัดสวัสดิการของรัฐตลอดจนหน้าที่และบทบาทของประชาชนในด้านภาษี

4. ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ เห็นความสำคัญในเรื่องการค้าและการเงินระหว่างประเทศทั้งด้านการลงทุนทางตรง และทางอ้อมในตลาดหลักทรัพย์ องค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยตระหนักถึงความจำเป็นด้านการแข่งขัน การพึ่งพาการขัดแย้งและการประสานประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างมีคุณธรรมและรู้เท่าทัน

5. ศึกษาแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในทุกด้าน โดยมีข้อมูลพื้นฐานการพัฒนามาตรฐานปัจจัยเศรษฐกิจสังคม การเมือง การปกครอง ซึ่งมีผลทำให้มีการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของการพัฒนาประเทศในแต่ละช่วงเวลาที่กำหนด เป็นไปอย่างมีระบบตลอดจนมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอย่างต่อเนื่อง

5.2 มาตรฐานและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3

เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดสาระการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 (ช่วงชั้น 3) กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จึงได้กำหนดมาตรฐาน และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3 ไว้ดังนี้

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิต และการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุ้มค้ำรวมทั้งเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น 3

3.1.1 เข้าใจปัจจัยการตัดสินใจเลือกใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิต โดยคำนึงถึงต้นทุนและผลประโยชน์ที่จะได้รับอย่างคุ้มค้ำ และมีคุณธรรม

3.1.2 รู้ความหมาย และความแตกต่างและวิธีการนำทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการผลิตสินค้า และบริการอย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.3 สามารถตัดสินใจเลือกในฐานะผู้บริโภค โดยพิจารณาจากประโยชน์ที่ได้รับอย่างคุ้มค้ำ

3.1.4 เข้าใจและสามารถดำเนินการระบบสหกรณ์

3.1.5 เข้าใจเกี่ยวกับระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น

- 1) ความเป็นมา ความหมาย และความสำคัญทางเศรษฐศาสตร์
- 2) หลักการและขั้นตอนการตัดสินใจ
- 3) คุณธรรมที่เกี่ยวข้อง
- 4) กิจกรรมทางเศรษฐกิจ
- 5) พฤติกรรมของผู้บริโภค
- 6) สิทธิ และคุ้มครองผู้บริโภค
- 7) แหล่งข้อมูลการคุ้มครองผู้บริโภคและกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค
- 8) ความเป็นมา หลักการ วิธีการของระบบสหกรณ์
- 9) ระบบสหกรณ์ของประเทศไทย
- 10) การดำเนินงานระบบสหกรณ์ในโรงเรียนชุมชน
- 11) ความเป็นมา ความหมายของระบบเศรษฐกิจพอเพียง
- 12) ระบบและวิธีการของระบบเศรษฐกิจพอเพียง
- 13) แนวทางการประยุกต์ของระบบเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ใน

ชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3

3.2.1 รู้และเข้าใจระบบเศรษฐกิจที่มีผลต่อการตัดสินใจดำเนินการผลิตและการบริหาร

3.2.2 เข้าใจกลไกราคาในระบบเศรษฐกิจการตลาด

3.2.3 รู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่และระบบของธนาคารและสถาบันการเงิน

3.2.4 เข้าใจนโยบายและกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐที่มีผลต่อบุคคลท้องถิ่น กลุ่ม บุคคล และประเทศชาติ

3.2.5 เข้าใจความจำเป็นที่บุคคลในภูมิต่าง ๆ ของโลกต้องพึ่งพาสินค้าและแลกเปลี่ยนบริการ

สาระการเรียนรู้ช่วงชั้น

- 1) ระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจ
- 2) ระบบกลไกราคาในระบบเศรษฐกิจการตลาด
- 3) ธนาคาร และสถาบันการเงิน
- 4) แผนพัฒนาทางเศรษฐกิจฉบับปัจจุบัน
- 5) ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ

5.3 สาระการเรียนรู้

มาตรฐานและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3 สามารถกำหนดสาระที่ 3 จำแนกตามระดับชั้นปีได้ดังนี้

5.3.1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศึกษาเรื่องต่อไปนี้ คือ

ความหมายและความสำคัญรวมทั้งขอบข่ายและเป้าหมายของเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกทรัพยากรเพื่อการผลิตในหน่วยครอบครัวในเรื่อง ทุน ประโยชน์ที่จะได้รับ ความคุ้มค่า และคุณธรรม ความหมายและความแตกต่างของทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์ในครัวเรือน วิธีการนำทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการผลิตสินค้าและการบริการในหน่วยครัวเรือน ความหมายและบทบาทหน้าที่ของผู้บริโภค หลักการและวิธีการเลือกบริโภค กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ความเป็นมา ความหมาย ของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันอย่างมีดุลยภาพ ความเป็นมา หลักการ วิธีการของระบบสหกรณ์เข้าร่วมในกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยที่มีผลต่อการตัดสินใจ ดำเนินการผลิตและการบริการ กลไกราคาอุปสงค์ อุปทาน ในระบบเศรษฐกิจการตลาด ประเภทของสถาบันการเงิน นโยบายและกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐ อันจะได้มาซึ่งรายได้ ภาษี เงินกู้ เงินช่วยเหลือและเงินบริจาคและรายจ่ายที่ส่งผลกระทบต่อบุคคล กลุ่มบุคคล นโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น ความจำเป็นในการพึ่งพาและแลกเปลี่ยนสินค้าในประเทศไทย

5.3.2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ศึกษาเรื่องต่อไปนี้เป็น

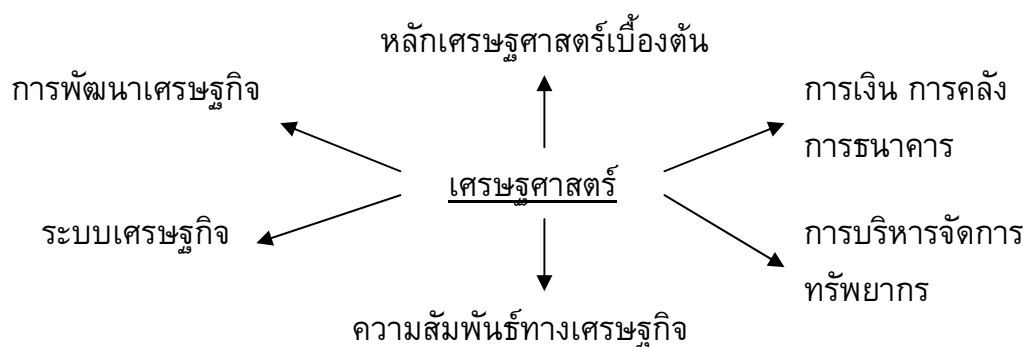
ความหมายของเศรษฐศาสตร์จุลภาค และเศรษฐศาสตร์มหภาค ปัจจัยการตัดสินใจเลือกใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตในหน่วยธุรกิจในเรื่องทุน วัตถุดิบ ผล ประโยชน์ที่จะได้รับอย่างคุ้มค่า และมีคุณธรรม ความหมาย และความแตกต่างของทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์ในหน่วยธุรกิจ วิธีการทำทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการผลิตสินค้าและการบริการในหน่วยธุรกิจ โครงการบริษัทจำลอง (Mini Company) ของนักเรียน พฤติกรรมการบริโภคของตนเองและครอบครัว สิทธิและการคุ้มครองของตนเองและครอบครัวและบุคคลอื่น แหล่งข้อมูลและกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพลเมืองและการประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันอย่างมีคุณภาพ กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ระบบสหกรณ์ของประเทศ กิจกรรม การดำเนินงานระบบสหกรณ์ในโรงเรียน ชุมชน และประเทศ การเข้าร่วมในกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน ระบบทางเศรษฐกิจของเอเชีย และโอเชียเนียที่มีผลต่อการตัดสินใจ ดำเนินการผลิต และการบริการ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออุปสงค์ อุปทานระบบเศรษฐกิจการตลาด การปรับราคาดุลยภาพ บทบาท หน้าที่และระบบของธนาคาร การใช้บริการระบบธนาคาร เช่น การฝากและถอนเงินประเภทต่าง ๆ นโยบายและกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาลจะได้มาซึ่งรายได้และรายจ่ายที่ส่งผลต่อจัดหัตถ์ นโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัด การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชีย

5.3.3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ศึกษาเรื่องต่อไปนี้เป็น

ตัวอย่างลักษณะเศรษฐศาสตร์จุลภาค และเศรษฐศาสตร์มหภาค ปัจจัยการตัดสินใจเลือกใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิตในหน่วยธุรกิจ และหน่วยรัฐบาลในด้านทุน วัตถุดิบ ผลประโยชน์ที่จะได้รับอย่างคุ้มค่าและมีคุณธรรม ความหมาย ความแตกต่างของทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์ในหน่วยธุรกิจ และหน่วยรัฐบาล วิธีการนำทรัพยากรทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ โครงการบริษัทจำลอง (Mini Company) ของนักเรียน และโรงเรียน การดำเนินกิจกรรมพิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์ตามกฎหมายและคุณธรรมในฐานะผู้บริโภค การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมสหกรณ์โรงเรียน ระบบเศรษฐกิจของโลกที่มีผลต่อการตัดสินใจดำเนินการผลิต และการบริการ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของ

ภูมิภาคและโลก กลไกราคา และการแทรกแซงราคาของรัฐบาล บทบาทหน้าที่ของสถาบันการเงินประเภทอื่น ๆ นโยบายกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับปัจจุบันที่ส่งผลต่อประเทศชาติ ความจำเป็นในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศของไทยกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก และผลจากความสัมพันธ์ดังกล่าว

จากสาระเศรษฐกิจศาสตร์ระดับช่วงชั้นที่ 3 พอสรุปแนวหลักสำคัญเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 7 ความคิดรวบยอดสาระที่ 3 ช่วงชั้นที่ 3

5.4 คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจศาสตร์

5.4.1 คำว่า **เศรษฐกิจศาสตร์** ในภาษาอังกฤษใช้ว่า Economics ซึ่งมาจากภาษากรีก Oikos (House) ร่วมกับ NEMEIN (to manage) ดังนั้นความหมายเดิมของ Economics หมายถึงศาสตร์ที่เกี่ยวกับการจัดการครอบครัว (ปรีดา นาคนาวทิม, 2541 : 4) ต่อมาความหมายของเศรษฐกิจศาสตร์ได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัยและเป็นแขนงหนึ่งของสังคมศาสตร์ (Social Sciences) ทำให้ความหมายมีมุมมองแตกต่างกัน ปรีดา นาคนาวทิม (2541 : 4) ได้รวบรวมจากนักเศรษฐกิจศาสตร์ต่างประเทศมาดังนี้

เศรษฐกิจศาสตร์ คือวิชาที่ว่าด้วยการกระทำของมนุษย์ในการดำรงชีวิตธรรมดา ศึกษาว่ามนุษย์หารายได้มาได้อย่างไร และใช้จ่ายไปอย่างไร

เศรษฐกิจศาสตร์ คือศาสตร์ที่ศึกษาถึงการเลือกหาหนทางที่จะใช้ปัจจัยการผลิตอันมีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่มีอยู่มากมายนับไม่ถ้วน

เศรษฐศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยวิธีการที่มนุษย์และสังคมจะโดยมีการใช้เงินหรือไม่ก็ตามเลือกใช้ทรัพยากรการผลิตที่มีจำกัด ซึ่งอาจนำทรัพยากรนี้ไปใช้อย่างอื่นได้หลายอย่างเพื่อผลิตสินค้าต่าง ๆ เป็นเวลาต่อเนื่องกัน และจำหน่ายจ่ายแจกสินค้าเหล่านั้นไปยังประชาชนทั่วไป และกลุ่มชนในสังคมเพื่อการบริโภคทั้งในปัจจุบันและอนาคต

เศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาถึงการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาซื้อขาย แลกเปลี่ยนหรือนำมาประกอบกัน ผลิตเป็นสินค้าด้วยความประหยัด เพื่อจำหน่ายจ่ายแจกจ่ายไปบำบัดความต้องการของมนุษย์ในสังคม

ส่วนพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 1,106) ได้ให้ความหมายของเศรษฐศาสตร์ไว้ว่า เศรษฐศาสตร์ คือวิชาว่าด้วยการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน มี 2 สาขา คือเศรษฐศาสตร์จุลภาค ได้แก่ เศรษฐศาสตร์ภาคที่ศึกษาปัญหาเศรษฐกิจส่วนเอกชนหรือปัญหาการหาตลาดเบื้องต้น และเศรษฐศาสตร์มหภาค ได้แก่ เศรษฐศาสตร์ที่ศึกษาปัญหาเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม เช่น ปัญหาเรื่องรายได้ของประชาชาติ การออมทรัพย์ของประชากร ปัญหาการลงทุน

ในปัจจุบัน ความหมายของคำว่า เศรษฐศาสตร์ หมายถึงวิชาที่ศึกษาถึงพฤติกรรมของมนุษย์ในการดำเนินธุรกิจเพื่อดำรงชีวิต โดยศึกษาเป็นหน่วยย่อยหรือส่วนรวมของสังคมว่าหารายได้และใช้จ่ายไปอย่างไร เลือกหาหนทางที่จะใช้ปัจจัยการผลิตที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามจุดประสงค์ที่มีอยู่ เป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์และสังคมเลือกใช้วิธีการในการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาผลิตสินค้าและบริการเพื่อบำบัดความต้องการและหาหนทางที่จะจำหน่ายจ่ายสินค้าและบริการไปให้ประชาชนทั่วไป (กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 145)

ประโยชน์ที่ได้จากวิชาเศรษฐศาสตร์

เศรษฐศาสตร์นับว่าเป็นวิชาที่มีความสำคัญแก่ผู้เรียน ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพราะเป็นวิชาที่ศึกษาถึงวิธีการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาซื้อขายแลกเปลี่ยน หรือนำมาประกอบกันแล้วผลิตสินค้าด้วยความประหยัดเพื่อจำหน่ายจ่ายแจกจ่ายไปบำบัดความต้องการของทุกคนในสังคม เป้าความรู้ที่แทรกอยู่ในชีวิตประจำวันของทุกคน ไม่ว่าจะเป็นในฐานะผู้บริโภคใช้สอยสิ่งของ ในฐานะผู้ผลิต หรือผู้ดำเนินธุรกิจก็ตาม เมื่อทุกคนต้อง

ทำงานเพื่อหารายได้ ต้องดื่ม กิน ใช้สอยสิ่งของแล้ว ย่อมมีบทบาทอยู่ในระบบเศรษฐกิจของประเทศด้วยกันทั้งสิ้น (ปรีดา นาคเนาทิม, 2541 : 17)

เศรษฐศาสตร์ หมายถึง วิชาว่าด้วย การผลิตการจำหน่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน มี 2 สาขา คือ เศรษฐศาสตร์จุลภาค ได้แก่ เศรษฐศาสตร์ที่ศึกษาปัญหาเศรษฐกิจส่วนเอกชน หรือปัญหาการหาตลาด เป็นต้น และเศรษฐศาสตร์มหภาค ได้แก่ เศรษฐศาสตร์ที่ศึกษาปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ โดยส่วนรวม เช่นปัญหาเรื่องรายได้ของประชาชาติ การออมทรัพย์ของประชากร ปัญหาการลงทุน (1106)

เศรษฐกิจ หมายถึงงานอันเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน (พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน 2546 : 1,106)

5.4.2 ดุลยภาพ

คำว่า ดุลยภาพ (EQUILIBIUM) หมายถึง สถานการณ์ที่เงื่อนไขทางเศรษฐกิจอยู่ในสภาพคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงจนกว่าจะมีสถานการณ์ภายนอกมากระทบ เช่น ราคาดุลยภาพ (Equilibrium Price) เป็นสภาพที่อุปสงค์และอุปทานของสินค้าชนิดหนึ่งเท่ากันพอดี ซึ่งราคาของสินค้านั้นจะคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง เป็นต้น ภาวะเศรษฐกิจในขณะใดขณะหนึ่งจะมีแรงดันทำให้เปลี่ยนแปลงเข้าสู่ภาวะดุลยภาพ และเมื่ออยู่ในดุลยภาพแล้วจะไม่เปลี่ยนแปลงต่อไปอีก เว้นแต่ปัจจัยหรือสิ่งแวดล้อมอื่นจะผันแปรไป ดังเช่นกรณีของกฎของอุปสงค์และอุปทาน (Law of supply and Demand) ถ้าในขณะหนึ่งราคาสินค้าสูงกว่าราคาดุลยภาพทำให้อุปสงค์น้อยกว่าอุปทาน ราคาสินค้านั้นจะลดลงจนกระทั่งอุปสงค์เท่ากับอุปทาน เป็นต้น โดยทั่ว ๆ ไปภาวะเศรษฐกิจที่แท้จริง มักไม่อยู่ในดุลยภาพ เป็นแต่เพียงวิ่งไล่ตามจุดดุลยภาพที่ผันแปรอยู่เสมอ เปรียบเสมือนสุนัขวิ่งไล่กระต่าย เมื่อวิ่งไปถึงจุดที่กระต่ายอยู่เดิมาก็ปรากฏว่า กระต่ายวิ่งไปที่อื่นแล้ว ในภาวะเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในขณะใดขณะหนึ่งก็มักจะไม่ใช่ราคาดุลยภาพ เพราะในขณะที่มีแรงดันทำให้ราคาเข้าสู่ดุลยภาพนั้น อุปสงค์และอุปทานมักจะเปลี่ยนแปลงไป ทำให้จุดดุลยภาพผันแปรอยู่เสมอ ราคาที่ซื้อกันจริง ๆ จึงมักจะต้องเปลี่ยนแปลงไล่ตามราคาดุลยภาพอยู่เสมอ (ปรีดา นาคเนาทิม, 2541 : 39)

5.4.3 ระบบเศรษฐกิจ ปรีดา นาคเนาทิม (2541: 44) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ระบบเศรษฐกิจ (Economic System)” หมายถึง กลุ่มชนที่รวมกันเป็นกลุ่มสถาบันทางเศรษฐกิจ (Economic Institution) ที่มีแนวปฏิบัติคล้าย ๆ กันมาประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Activities) เพื่อบำบัดความต้องการของผู้ใด แนวปฏิบัติที่คล้าย ๆ กันนี้จะเป็กฎเกณฑ์และนโยบายที่หน่วยเศรษฐกิจในสังคมนั้นยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ เนื่องจากทรัพยากรของประเทศมีอยู่อย่างจำกัด แต่ความต้องการสินค้าและบริการของประชากรมีอยู่มากมายไม่จำกัดทรัพยากรที่ประเทศต่าง ๆ มีอยู่จึงไม่สามารถตอบสนองความต้องการทุกอย่างของประชากรได้

ระบบเศรษฐกิจทำหน้าที่แก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ 4 ประการ คือ

14) จะผลิตสินค้าหรือบริการอะไรบ้าง

15) ควรจะผลิตสินค้าแต่ละชนิดเป็นจำนวนเท่าใด

16) ในการผลิตสินค้าหรือบริการเหล่านั้น ควรจะใช้วิธีการผลิตอย่างไรจึงจะมีประสิทธิภาพที่สุด และก่อให้เกิดผลดีแก่หน่วยเศรษฐกิจทุกหน่วยที่เกี่ยวข้อง

17) จะจำหน่ายจ่ายแจกสินค้าและบริการที่ผลิตได้ไปยังบุคคลกลุ่มใดจึงจะได้รับประโยชน์อย่างคุ้มค่า

หากสถาบันทางเศรษฐกิจในระบบเศรษฐกิจใดสามารถแก้ไขปัญหาพื้นฐาน 3 ประการ ดังกล่าวได้เป็นผลดี ประเทศก็จะสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้ตอบสนองความต้องการของประชากรที่มีอยู่ไม่จำกัดได้อย่างทั่วถึง ช่วยให้ประชากรอยู่ดีกินดีและประเทศชาติพัฒนาไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ระบบเศรษฐกิจที่ประเทศต่าง ๆ นำมาใช้แก้ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจมักมีรูปแบบแตกต่างกันมากบ้างน้อยบ้างตามความเหมาะสมกับสภาพการปกครอง จารีตประเพณีและวัฒนธรรมในประเทศของตน บางประเทศจึงอยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม และบางประเทศก็อยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบผสม

กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 146) ได้กำหนดความหมายของระบบเศรษฐกิจที่มีปฏิบัติคล้ายคลึงกัน ระบบเศรษฐกิจแบบจะเป็นผู้ดำเนินการในทางเศรษฐกิจทั้งหมดในสังคมหนึ่งสังคมใด เช่น กำหนดว่าต้องผลิตอะไร จำนวนเท่าใด จะจำหน่ายจ่ายแจกใครอย่างไร ถึงจะทำให้สินค้าและบริการนั้น ๆ ถึงผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศจะมีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมทาง

สังคม ประเพณีวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของประเทศนั้น แต่โดยทั่วไประบบเศรษฐกิจ
จำแนก 4 ระบบ คือ

1. ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism)
2. ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม (Socialism)
3. ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ (Communism)
4. ระบบเศรษฐกิจแบบผสม (Mixed economy)

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism)

ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม บางครั้งเรียกว่า ระบบเศรษฐกิจแบบ (Free enterprise) หรือระบบเศรษฐกิจแบบตลาด (Market Economic) หมายถึง ระบบเศรษฐกิจที่เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน มีเสรีภาพในการตัดสินใจว่าผลิตอะไร ผลิตอย่างไร จะผลิตเพื่อใคร และมีสิทธิ์ในสินค้าและบริการที่ผลิตนั้น เป็นระบบเศรษฐกิจที่เปิดโอกาสและให้เสรีภาพแก่เอกชน ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ในการแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้แก่ตนเองให้มากที่สุด ทุกคนมีฐานะเท่าเทียมกันในการประกอบอาชีพและหารายได้ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม มีลักษณะที่สำคัญสรุปได้ ดังนี้

1. เอกชนทุกคนมีสิทธิ์เป็นเจ้าของทรัพย์สินตามกฎหมาย
2. การดำเนินการผลิตเป็นไปในรูปของเอกชน
3. กิจกรรมทางเศรษฐกิจดำเนินไปโดยผ่านกลไกของราคา
4. มีระบบการแข่งขัน

จุดอ่อนของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม คือ มนุษย์ทุกคนในสังคมมีทรัพย์สินไม่เท่ากัน มีความรู้ความสามารถต่าง ๆ กัน ทำให้การกระจายรายได้แตกต่างกัน บางครั้งนายทุนที่มีทรัพย์สินมากจะเป็นพวกที่ได้รับส่วนแบ่งมากกว่า มีความพยายามแสวงหาผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจให้แก่ตนเองและพวกพ้องมาก เอาเปรียบผู้บริโภคและผู้ขายแรงงานทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของรายได้มากขึ้น จนอาจทำให้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสื่อมลงและไม่สามารถนำมาใช้ในประเทศนั้นได้

5.4.4 หน่วยเศรษฐกิจ (Economic Units)

หน่วยเศรษฐกิจ เป็นหน่วยที่มีอยู่แต่ละระบบเศรษฐกิจ ทำหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ หน่วยเศรษฐกิจประกอบด้วย 3 หน่วย ดังนี้

- ครัวเรือน
- หน่วยธุรกิจ
- องค์การรัฐบาล

ครัวเรือน เป็นหน่วยเศรษฐกิจที่อาจเป็นบุคคลเดียวหรือหลายคนร่วมกันตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยสมาชิกของครัวเรือนอาจเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต เป็นแรงงาน และเป็นผู้ประกอบการในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง โดยถ้าสมาชิกของครัวเรือนเป็นเจ้าของที่ดิน ก็จะได้รับผลตอบแทนในรูปของค่าเช่า ถ้าไปรับจ้างทำงาน ก็จะได้รับผลตอบแทนในรูปของค่าจ้าง ถ้ามีการนำเงินไปให้กู้ก็ได้รับผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ยและถ้าเป็นผู้ประกอบการเองก็จะได้รับผลตอบแทนในรูปของกำไร ซึ่งเป้าหมายหลักของหน่วยเศรษฐกิจทุกครัวเรือน คือ การแสวงหาความพอใจสูงสุด

ธุรกิจ เป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่นำปัจจัยการผลิตที่มีผลผลิตเป็นสินค้าและบริการต่าง ๆ เพื่อนำไปจำหน่ายให้กับผู้บริโภค หน่วยเศรษฐกิจระดับนี้จะประกอบด้วยผู้ผลิต (Producer) และผู้ขาย (Sellers) ซึ่งอาจทำหน้าที่ทั้งผู้ผลิตและผู้ขายไปพร้อมกันก็ได้ โดยมีจุดหมายคือ การแสวงหากำไรสูงสุดจากการประกอบการที่ทำอยู่

องค์การรัฐบาล เป็นหน่วยงานของรัฐ หรือส่วนราชการที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินงานของรัฐบาล มีหน้าที่และความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น ในระบบเศรษฐกิจ เช่น การเป็นผู้เรียกเก็บภาษีจากครัวเรือนและธุรกิจ ให้ความช่วยเหลือตัดสินใจกรณีพิพาทของสมาชิกในสังคม (กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 145)

5.4.5 ความหมายของสหกรณ์

คำว่า สหกรณ์ มาจากคำภาษาสันสกฤต คือ สห แปลว่า ร่วมกัน และ กรณ์ แปลว่า การกระทำเมื่อรวมคำเข้าด้วยกันแล้ว แปลว่า การกระทำร่วมกัน หรือการร่วมมือกัน

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2546 ได้ให้ความหมายของสหกรณ์ไว้ว่า งานร่วมมือกัน วิธีการอย่างหนึ่งที่บุคคลพอใจ ร่วมมือกัน เพื่อบำรุงความ

เจริญทางเศรษฐกิจโดยแบ่งกำไรเสมอกัน และพระราชบัญญัติสหกรณ์ พุทธศักราช 2542 (ธีระพล อรุณะกสิกร และคณะ, 2542 : 10) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “สหกรณ์ หมายความว่า คณะบุคคลซึ่งร่วมกันดำเนินกิจการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้”

ดังนั้น จึงสามารถสรุปความหมายของสหกรณ์ได้ว่า “สหกรณ์ คือ การที่คนมา รวมกันเพื่อดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน” โดยมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. เป็นกลุ่มบุคคลซึ่งมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเดียวกัน
2. ยึดหลักการช่วยเหลือตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. เป็นการดำเนินกิจการโดยการลงทุนและการจัดการร่วมกันโดยเฉลี่ย ผลประโยชน์ให้แก่สมาชิก ด้วยความเป็นธรรม

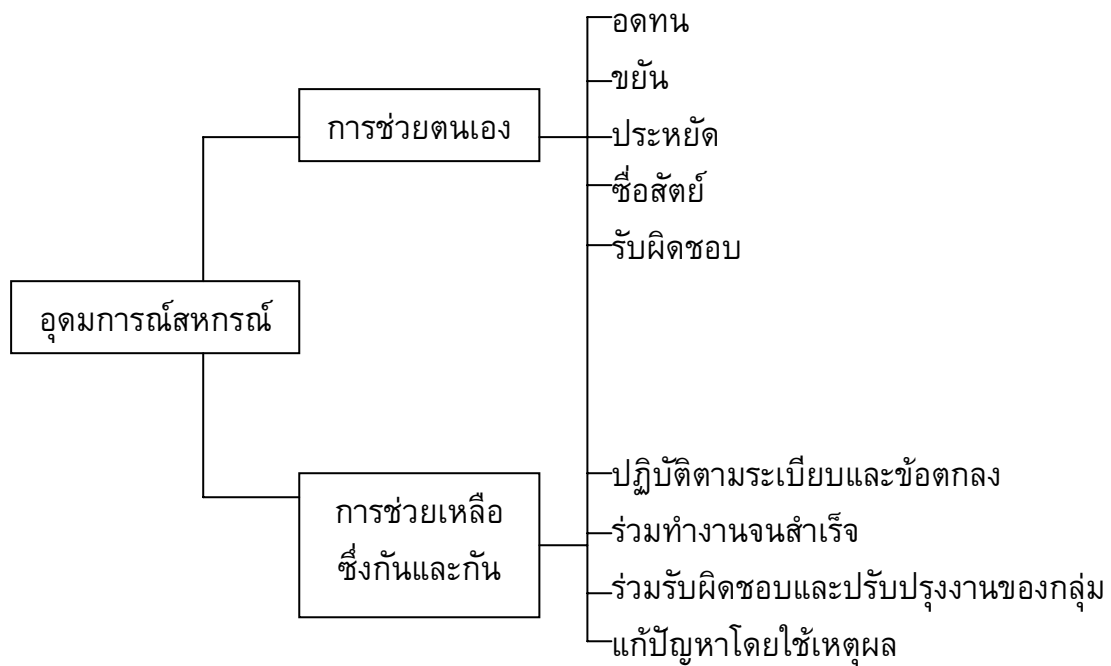
หลักการสหกรณ์

หลักการสหกรณ์ คือ แนวทางสำหรับสหกรณ์ที่เชื่อมั่นในอุดมการณ์สหกรณ์ยึดถือเป็นหลักในการปฏิบัติ เพื่อให้สามารถดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ในสภาพปัจจุบัน หลักการสหกรณ์ที่เป็นสากลสำหรับสหกรณ์ทั่วไป มี 7 ประการ ดังนี้

1. การเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจ และไม่กีดกันการเข้าเป็นสมาชิก
2. การควบคุมตามหลักประชาธิปไตย และการดำเนินการเป็นอิสระ
3. การจำกัดอัตราเงินปันผลตามหุ้น (เพียงไม่เกินอัตราดอกเบี้ย)
4. การจัดสรรรายได้สุทธิ (กำไร) เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมและความเป็นธรรมในหมู่สมาชิก
5. การส่งเสริมการศึกษาอบรมทางสหกรณ์
6. การร่วมมือระหว่างสหกรณ์ทั้งปวง
7. เอื้ออาทรต่อชุมชน

อุดมการณ์สหกรณ์

อุดมการณ์สหกรณ์ หมายถึง แนวความคิดที่เชื่อว่าจะแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมให้มีความกินดีอยู่ดีและมีสันติสุข โดยช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 8 อุดมการณ์สหกรณ์

การช่วยเหลือตนเอง

“ตนเองจะต้องแก้ไขปัญหาคาความเดือดร้อนของตนเองก่อนเสมอ ก่อนที่จะให้คนอื่นช่วยหรือก่อนที่จะไปช่วยเหลือผู้อื่น

พฤติกรรมบ่งชี้ที่สำคัญในการช่วยตนเอง

1. อดทน

ความเข้มแข็ง ความหนักแน่นของจิตใจ สามารถยืนหยัดต่อสู้กับการกระทบกระทั่งของสภาพการณ์ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ ไม่แสดงอาการหวั่นไหว คงอยู่ในอาการสงบปกติ

2. ขยัน

ขยันขันแข็งในการเรียนและการทำงาน ไม่เกียจคร้าน รู้จักขวนขวายหาความรู้ และประสบการณ์ให้ตนเอง ไม่ปล่อยเวลาให้หมดไปโดยเปล่าประโยชน์

3. ประหยัด

อดออมใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ไม่ฟุ้งเฟ้อ สรุ่ยสุร่าย รู้จักประหยัด ทั้งเวลา ค่าใช้จ่าย และแรงงาน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 170)

5.4.6 เงิน จินตนา พรพิไลพรรณ (2548 ; 181, 183) ได้กล่าวถึงความหมายและหน้าที่ของเงิน ดังนี้

เงินคือสิ่งที่สังคมยอมรับกันโดยทั่วไปในการใช้เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนหรือชำระค่าสินค้าและบริการรวมทั้งเพื่อการชำระหนี้ในปัจจุบันและอนาคต

เมื่อสังคมมีสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนทำให้ทุกคนในสังคมเปลี่ยนสินค้าและบริการของตนเป็นเงินเพื่อนำไปแลกกับสินค้าชนิดอื่น ๆ ที่ตนไม่สามารถผลิตได้หรือผลิตได้ไม่เพียงพอแต่มีความต้องการสินค้านั้นมาบริโภค ทำให้เงินมีสิทธิเรียกร้องเหนือสินค้าและบริการอื่น ๆ มีลักษณะเป็นสินทรัพย์สภาพคล่อง (liquidity) คือ ง่ายในการเปลี่ยนเป็นสินทรัพย์อย่างอื่นได้ตามที่ต้องการ โดยไม่สูญเสียมูลค่า และค่าของเงินเป็นค่าทางเศรษฐกิจ (economic value) มิได้อยู่คุณสมบัติของสิ่งที่ใช้เป็นเงิน (จินตนา พรพิไลพรรณ, 2548 : 181)

หน้าที่ของเงิน (Function of Money)

หน้าที่ของเงินมี 4 ประการคือ

1. เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (medium of exchange) กล่าวคือ เงินจะทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการ หากบุคคลต้องการสินค้าหรือบริการใด ก็ไม่ต้องไปแสวงหาบุคคลที่มีความต้องการตรงกันมาแลกเปลี่ยนเหมือนในระบบการแลกเปลี่ยนสิ่งของกับสิ่งของ (barter system) แต่สามารถนำเงินไปซื้อสินค้าหรือบริการนั้นได้โดยตรง

2. เป็นมาตรฐานในการวัดค่า (standard of value) หรือเป็นหน่วยในการวัดค่า (unit of account) กล่าวคือเราใช้เงินเป็นหน่วยกลางในการวัดมูลค่าสินค้าหรือบริการ (common unit) โดยการเทียบค่าของสิ่งของต่าง ๆ ให้อยู่ในหน่วยของเงินหรือราคาสินค้าหรือบริการ ทำให้สามารถทราบราคาสินค้าหรือบริการทุกชนิดและยังสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ เช่น เสื้อราคาตัวละ 100 บาท กางเกงราคาตัวละ 200 บาท กางเกงมีราคาแพงกว่าเสื้อ 2 เท่า เป็นต้น

3. เป็นเครื่องสะสมค่า (store of value) กล่าวคือ จากคุณสมบัติของเงินที่มีความคงทนถาวร ไม่เสื่อมสภาพได้ง่าย ทำให้เราสามารถเก็บสะสมเงินไว้ได้ดีกว่าสิ่งของบางอย่าง เป็นการพักอำนาจซื้อในปัจจุบันออกไปเป็นในอนาคตในรูปของเงินออม เนื่องจากสิ่งของบางอย่างที่เสื่อมสภาพและเสียหายง่าย เช่น ผลผลิตทางการเกษตร ผู้ผลิตไม่สามารถเก็บสินค้าดังกล่าวไว้ได้นาน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องรีบขายเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงินมาเก็บไว้แทน ในขณะที่เดียวกันก็สามารถนำเงินที่เก็บสะสมไว้ดังกล่าวไปซื้อสิ่งของในอนาคตเมื่อมีความต้องการ เป็นต้น

4. เป็นมาตรฐานการชำระหนี้ในอนาคต (standard of deferred payment) กล่าวคือ เราสามารถใช้เงินชำระหนี้ค่าสิ่งของ (ที่ขอยืมจากผู้อื่นมาใช้ก่อน) ในอนาคตแทนการชำระด้วยสิ่งของชนิดเดียวกันได้โดยการเทียบค่าสิ่งของดังกล่าวออกมาเป็นเงิน (จินตนา พรพิไลพรรณ, 2548 : 181)

5.4.7 การพัฒนาเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจ (economic development) หมายถึง การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตลอดระยะเวลาอันยาวนาน พร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมไปในทางที่ดีขึ้น กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงการผลิตจากเกษตรกรรมไปสู่อุตสาหกรรมมากขึ้น มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมมากขึ้น ปัญหาความยากจนลดลง ประชากรรู้หนังสือและมีสุขภาพดีขึ้น (จินตนา พรพิไลพรรณ, 2548 : 297)

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

หน่วยงานที่ทำหน้าที่วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย คือ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือที่เรียกกันว่าสภาพัฒน์ การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจในครั้งแรกเกิดขึ้นภายหลังจากที่ธนาคารโลกส่งคณะผู้เชี่ยวชาญมาทำการศึกษา สำนวณภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2500 – เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2501 แผนพัฒนาฯ ฉบับแรกที่เกิดขึ้นนี้เรียกว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 หลังจากนั้นก็มีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับต่อ ๆ มา แต่ละฉบับใช้พัฒนาประเทศเป็นระยะเวลา 5 ปี จนถึง

ในปัจจุบันเข้าสู่การใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (2550 – 2554) แผนพัฒนาฯแต่ละฉบับมีหลักการนโยบาย หรือจุดเน้นต่างกัน ดังนี้

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 – 2 เน้นการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะถนน ไฟฟ้า ประปา

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการพัฒนาสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 เน้นการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ รวมทั้งแก้ปัญหาความยากจน

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ สร้างวินัยทางเศรษฐกิจการเงิน การเร่งระดมเงินออม กำหนดแผนสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาชนบทพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก การแก้ปัญหาความยากจน

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจควบคู่กับการรักษาเสถียรภาพทางการเงิน เพิ่มบทบาทองค์กรประชาชนในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเน้นแผนการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 เน้นการพัฒนาแบบยั่งยืนด้วยการรักษาระดับความเจริญเติบโตที่เหมาะสม การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้ให้มีความเท่าเทียมกัน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เน้นคุณภาพชีวิตและการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เน้นคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคนและคุณภาพชีวิต และการพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เน้นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควบคู่กับการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 เน้นการพัฒนาสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ภายใต้แนวปฏิบัติของปรัชญาของเศรษฐกิจแบบพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับ เศรษฐกิจพอเพียง เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2540 ที่จริงทรงพระราชดำรัสทำนองนี้เป็นเวลานานถึง 27 ปีแล้ว แต่ไม่ค่อยมีใครได้ยิน ต่อเมื่อวิกฤติเศรษฐกิจครั้งใหญ่ในปี 2540 จึงได้ยินกันมากขึ้น

เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้แปลว่าไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขายส่งออก ไม่ผลิตเพื่อคนอื่น ไม่ทำเศรษฐกิจมหภาค

ประเทศเนเธอร์แลนด์ เดนมาร์ก สวิตเซอร์แลนด์ เป็นตัวอย่างของประเทศที่เคยยากลำบากและเสียสมดุลต่อเมื่อพัฒนาประเทศแบบเศรษฐกิจจึงกลับเข้มแข็ง ได้สมดุลและเติบโตไปได้ด้วยดี

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการ ด้วยกันคือ

- 1) **พอเพียงสำหรับทุกคน** ทุกคนรอบรู้ ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
- 2) **จิตใจพอเพียง** ทำให้รักและเออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็น และทำลายมาก
- 3) **สิ่งแวดล้อมพอเพียง** การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหารได้ทั้งสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน
- 4) **ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง** การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม
- 5) **ปัญญาพอเพียง** มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
- 6) **อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง** วัฒนธรรมหมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมั่นคง เช่น เศรษฐกิจของจังหวัดตราด ขณะที่ไม่กระทบกระเทือนจากฟองสบู่แตก ไม่มีคนตกงาน เพราะอยู่บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เอื้อต่ออาชีพการทำสวนผลไม้ ทำการประมง และการท่องเที่ยว
- 7) **มีความมั่นคงพอเพียง** ไม่ใช่รูบารบ เดี่ยวจนเดี๋ยวรวยแบบกะทันหัน เดี่ยวตกงานไม่มีกินไม่มีใช้ถ้าเป็นแบบนั้นประสาทมนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วเกิน จึงสุขภาพจิตเสีย เครียด เพี้ยน รุนแรง ฆ่าตัวตาย ดิตยา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดี

เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสุข ความสุขคือความเป็นปกติ และยั่งยืน
ซึ่งเราอาจเรียกเศรษฐกิจพอเพียงในชื่ออื่น ๆ เช่น

- เศรษฐกิจพื้นฐาน
- เศรษฐกิจสมดุล
- เศรษฐกิจบูรณาการ
- เศรษฐกิจศีลธรรม

และนี่แหละคือเศรษฐกิจทางสายกลาง หรือเศรษฐกิจแบบมัชฌิมาปฏิปทา เพราะ
เชื่อมโยงทุกเรื่องเข้ามาด้วยกันทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ที่จริงคำ
ว่าเศรษฐกิจ เป็นคำที่มีความหมายที่ดีที่หมายถึงความเจริญที่เชื่อมโยงกายใจ สังคม
วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน แต่ไม่มีการนำเอาคำว่าเศรษฐกิจไปใช้ในลักษณะ
แบบแยกส่วน ที่หมายถึงการแสวงหาเงินเท่านั้น เมื่อแยกส่วนก็ทำลายส่วนอื่น ๆ จนเสีย
สมดุลและวิกฤติ

ทฤษฎีใหม่ 3 ชั้น ในเศรษฐกิจพอเพียง

ในหนังสือ พระราชดำรัส ที่บริษัทบางจากปิโตรเลียมพิมพ์แจก ได้เรียบเรียงสิ่งที่
เรียกว่า ทฤษฎีใหม่ของพระเจ้าอยู่หัวเป็น 3 ชั้น ซึ่งขอขยายความดังต่อไปนี้

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ผลิตรายการบริโภคเอง เหลือขาย ทำให้มีกินอิ่ม ไม่ติดหนี้
มีเงินออม

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน ทำเศรษฐกิจชุมชนในรูปแบบ
ต่าง ๆ เช่น เกษตร หัตถกรรม อุตสาหกรรม แปรรูป
อาหาร ทำธุรกิจ บัณฑิตน้ำมัน ขายอาหาร ขายสมุนไพร ตั้ง
ศูนย์การแพทย์แผนไทย จัดการท่องเที่ยว ชุมชน มีกองทุน
ชุมชนหรือธนาคารหมู่บ้าน

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 เชื่อมโยงกับบริษัททำธุรกิจขนาดใหญ่ รวมทั้งการส่งออก
ตัวอย่าง 1 นายแพทย์อภิสิทธิ์ ชำรงวรังกูร แห่งโรงพยาบาลอุบล
รัตน์ จังหวัดขอนแก่น ส่งเสริมชาวบ้านใน 41 หมู่บ้าน ทำ
เกษตรผสมผสานมา 4 ปี ปรากฏว่าชาวบ้านมีอาหารกิน
เหลือเพื่อ หยุดหนี้มีเงินออม สุขภาพดี มีผู้นำตาม

ธรรมชาติเกิดขึ้นเกือบ 100 คน มีต้นไม้เพิ่มขึ้น 200,000 ต้น (ถ้าคิดต้นละ 10,000 บาท เป็นมูลค่าเพิ่ม 2,000 ล้านบาท) นับเป็นการเพิ่มทุนทุกทาง รวมทั้งทุนทางสิ่งแวดล้อมด้วย

ตัวอย่างที่ 2

คุณอัมพร ดั่งปาน กับครอบครัว ยอดแก้ว ส่งเสริมชาวบ้านรวมตัวกันตั้งกลุ่มสัจจะออมทรัพย์สำหรับให้สมาชิกไปทำอาชีพ และเพื่อการจัดสวัสดิการชุมชน เฉพาะเครือข่ายที่สงขลามีกว่า 250 กองทุน สมาชิกประมาณ 60,000 คน มีเงินหมุนเวียนกว่า 371 ล้านบาท เฉพาะกองทุนที่ตำบลคลองเปี้ยะ อำเภอจะนะ แห่งเดียวมีเงินกว่า 52 ล้านบาท และเพิ่มขึ้นประมาณ 1 ล้านบาทต่อเดือนถ้าเข้าใจจะทราบว่าชนบทมีอนาคตมาก ถ้าทำให้ทั้ง 7,000 ตำบลหายจนจะส่งผลให้เศรษฐกิจข้างบนเข้มแข็ง เพราะชาวบ้านมีอำนาจซื้อมากขึ้น เศรษฐกิจมหภาคที่ตั้งอยู่บนความเข้มแข็งของเศรษฐกิจพื้นฐานจะมีความมั่นคง

การส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียง

การส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจแบบพอเพียง สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- 1) นโยบายและกระแสสังคม รัฐบาลทำความเข้าใจและทำให้เป็นเจตจำนงทางการเมือง เป็นแนวทางนากรปฎิรูปการเมือง
- 2) ควรมีการตรวจศักยภาพชุมชน ว่าชุมชนไหนเข้มแข็งอยู่แล้วบ้าง ในเรื่องอะไร จะได้สนับสนุนได้ถูก และส่งเสริมให้ชุมชนอื่นมาเรียนรู้เพื่อขยายตัว
- 3) ศูนย์บริการวิชาการชุมชนเบ็ดเสร็จ (One – stop – service)
- 4) บริษัทเชื่อมโยงธุรกิจชุมชน ให้โยงได้ไกลมากขึ้น
- 5) กฎหมาย ออกกฎหมายส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
- 6) กองทุน เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
- 7) ปรับวิธีการงบประมาณ ของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ให้เอาชุมชนเป็นตัวตั้ง

8) สื่อเพื่อสังคม สื่อเรื่องชุมชน และโดยใช้ชุมชนใช้เพื่อสื่อเรื่องของชุมชน และจัดให้มีวิทยุชุมชน

9) การวิจัยเพื่อชุมชน ทั้ง 8 เรื่องข้างบนล้วนต้องการการวิจัย การวิจัยจะสร้างความรู้ให้ความจริง การใช้ความจริงทำให้สำเร็จ ฉะนั้นรัฐบาลหรือเอกชนควรสนับสนุนงบประมาณวิจัยให้มากขึ้นแต่ต้องการมีการจัดการการวิจัยที่ดีส่วนใหญ่ขณะนี้ยังจัดการไม่ดี (กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 160 – 162)